

házakat — ott sem sokkal különb a helyzet. Miért is volna különb? Persze, ha a lakáskérdés megoldását abban látjuk, hogy fedél legyen mindenki fölött, s úgy, ahogy ellakjanak valamiképpen, akkor a lakáskérdés megoldása minőségileg jelent mást, mintha a városlakók szükségleteit, igényeit a szocializmus színvonálához képest mérjük s próbáljuk meg kielégíteni. Nem én mondom, hanem idézek egy vitacikkből, Györffy Sándorét, az Élet és Irodalom 1964. évi 32. számából.

„Vidéki városaink közműellátottsága messze elmarad az európai átlagtól, Budapestétől. Lakásaik 70 százalékában nincs vízvezeték, 80 százalékában nincs kanalizáció, 81 százalékában nincs fürdőszoba, 79 százalékában nincs vécé bent a lakásban, 97 százalékában nincs gáz. (És még vannak hazánkban olyanok, akik 'munkanélküliségtől' félnek! Csak a városainkban hiányzó egymillió lakás és száz, 10 000 lakosnál nagyobb helységünk urbanizációja olyan ipari, építőipari feladat, ami 30 éven át 'munkalehetőséget' biztosítana a jelenlegi munkaerő-kínálat duplájának is!) Vidéki városaink lakosságának még mintegy 70 százaléka lényegében falusi körülmények között él, falvaink lakosságának 90 százaléka pedig olyan, a feudálkapitalista múltból örökölt körülmények között, ami nem méltó a XX. század második felének szocialista társadalmi viszonyaihoz.”

Aki a 43-as számú műúton Debrecen felől Szegedre tart, városok, falvak egész során halad át. A nyílt országúton aszfalttal burkolt sima úton roboghat a kocsival, de ha városba ér, ne csak azért lassítson, mert lakott helyen lassúbb iram kötelező, hanem azért is, mert a lelkiismeretes gépkocsivezető kíméli a járművét. A legtöbb város vagy falu belterületét elérve, a koci döcögni kezd, rázós, itt-ott irgalmatlanul macskaköves a belterületi útszakasz. Ide még nem jutott el az aszfalt.

S ha az alföldi városokat mostanában meglátogatod, észreveszed, hogy a gyalogos közlekedésnek is vannak sok helyütt buktatói. Úgyszólván valamennyi város fel van most dűlva. Árkok, földhányások jelzik: valami történik. Még Debrecen főutcáján is hatalmas szakadék vonul végig. De árkok szabdalják az utcákat Nyíregyházán, Békéscsabán, Szentesen, Makón, Hajdúszoboszlón — azt lehetne rövidében sorolni, ahol nincs ez a felfordulás. A magyarázat: az urbanizáció fontos állomásához értek alföldi városaink: most kapnak vízvezetéket, csatornázzák a főbb utcákat. Ha elgondoljuk, mekkora munka, mekkora vállalkozás ez! 1945-ben, a jelenlegi 63 vidéki városunk közül mindössze 27-ben volt csak vízvezeték, jelenleg 42-nél tartunk. Sokra mentünk, de mennyi van még előttünk! Mert az is igaz, hogy a vízvezeték meg a csatornázás egyelőre néhány utcát érint csak egy-egy városban — a lakosság nagy többsége kimarad ebből az emelkedésből. S ahhoz, hogy valóban várossá váljanak — mennyi minden hátra van még addig. Harminc esztendő? Én azt mondom: két-három nemzedék.

(A tanulmány befejező részét novemberi számunkban közöljük.)

AZ OLVASÓ ÍRJA

KÖZSÉGI KLUBHÁZAKAT!

Az utóbbi években sokakat foglalkoztató téma, és sok írás tárgya a változó falu, s abban az ifjúság helyzete.

Szülőfalumat, Újkigyóst jellemző riport, vagy a témát felölelő értékelés helyett két olyan részletet kívánok megemlíteni, melyekkel sem Hatvani Dániel „Füstölgő falu”-jában, sem más, eddig olvasott újságcikkben és riportban nem, vagy csak mellékesen érintve találkoztam.

Újkigyós: 5500 lakos, 9000 hold fekete, mezősegi vályogtalaj, földművelésre a legideálisabb; Békéscsabától 10, Gyulától 22 kilométerre, tehát két város szomszédságában. A 9000 holdon egyetlen termelészövetkezet gazdálkodik. Ipari üzem nincs.

A tsz-ben minden évben 30–35 Ft között van a munkaegység értéke. Az állandóan dolgozók 50–60 munkaegységet keresnek havonta. A növénytermelő tagok különböző prémiumokhoz, illetve részes keresethez jutnak. A háztáji földeken 30–40 mázsa csöves kukorica terem. Tehát a jövedelem átlagon felüli. Több, mint a Békéscsabára bejáró dolgozóké. Az őszi betakarítás idején munkaerőhiány, az év többi részében enyhe munkaerő-felesleg mutatkozik.

Különleges figyelmet fordít a szövetkezet vezetősége arra, hogy a gazdálkodás beteljesebbé tételével — a lehetőségek szűk határain belül — megfelelő munkahelyet biztosítson a fiataloknak. A több száz holdas kertészetben leány munkacsapatok dolgoznak, havi készpénz fizetésért.

1965-ben 102 tanuló fejezte be az általános iskola nyolcadik osztályát. (1961-ben 108, 1962-ben 88, 1963-ban 61, 1964-ben 65, 1965-ben 68 gyermek született a községben.) A 102 fiatal közül 45 középiskolában tanul tovább, 36 ipari tanuló lett. Az ipari tanulók közül 6 helyben, a tsz-ben tanulja a szakmát. A további 21 tanuló valószínű jövőjéről az iskolaigazgató ezt mondja: 5 valószínűleg még ipari tanuló lesz — ezeket most nem vették fel —, 2 középiskolába kerül és 14 a tsz-ben fog dolgozni. A lányok egy része csak a férjhez menésig. A hat helyi ipari tanulóval együtt tehát húsz fiatal maradt a faluban (húsz százalék). Számításba kell venni azt, hogy a továbbtanulók közül tanulmányaik befejeztével — az elmúlt évek tanúsága szerint — 15 fiatal valószínűleg visszakerül a faluba, így az itthonmaradottak, illetve itthon dolgozók létszáma harmincöt százalékra emelkedik.

Ezek után nézzük a felvetni kívánt két gondolatot.

1.

A fiatalok nagyobb része a falun kívüli munkahelyen keresi és találja meg életterét. Jelentős, de kisebb része lakhelyét is. Mind jobban megismert, nagyrészt természetes folyamat ez: konkrét gazdasági, társadalmi okai vannak. Az eddig kifejtetteken kívül egyet kívánok még megemlíteni, mellyel először — de csak részben — Sas Béla hozzászólásában találkoztam, amikor többek között a fiataloknak a családi, szülői fegyelemtől való függetlenedési törekvését elemzi. Gondolatait kiegészíteném azzal, hogy az ifjúi kalandvágy is közrejátszik a 15–18 évesek falutól való elszakadásában. Emlékezzünk csak jómagunkra. Mennyi kalandregényt faltunk ebben a korban. Mennyit kalandoztunk gondolatban, s ha mód adódott rá, a valóságban is. Most sokkal nagyobb erre a lehetőség. Új tájakat, városokat látni. Meg kell említenünk itt a suhanckor nemi problémáit is. Az ösztönök szabadság felé hajtó útja a zárt családi és falusi közösségben tilalomfákba ütközik. Kiszabadulva e közösségből az ismeretlen környezetben, a városban szabadabbnak tűnik az út.

Részben ezzel függ össze az is, hogy sok fiatal nősüléskor visszatér a faluba — lakni, és ha lehet, dolgozni is.

2.

Az utóbbi években több társadalmi szerv olyan értekezletén vettem részt, amelyeken az ifjúság különböző problémáival foglalkoztak. Általános panaszként hangzott el mindenkor az, hogy kevés fiatal jár a művelődési házba, a KISZ-be és a sportegyesületbe. Vasárnap este több fiatal található a vendéglőben, mint a művelődési házban. Sokan emlegették, mint régi szép időket, az 1945–50-es éveket, amikor lelkes tömegmegmozdulásokban vett részt a fiatalság, sokkal szerényebb anyagi körülmények között.

Mi a helyzet? Akkor még a fiatalok 70–80 százaléka otthon maradt a faluban — lakni is, dolgozni is. Pedig akkor még nem volt cukrászda és nem volt televízió. Nem volt zenés, fehér abroszos kisvendéglő, csak pipafüstös kocsmá. Ma van cukrászda, kettő is, televízió 230. Tsz-klub nyolc, minden üzemegységnek vagy brigádnak egy-egy. Több száz motorkerékpár van a faluban, melyekkel vasárnaponként Gyulára, Csabára „ugranak át” a fiatalok. (Kalandvágy?) Mint láttuk, legtöbb csabai középiskolás vagy ipari tanuló. Hogyan járjanak úgy össze, mint egykor? Minél többfelé van a munkahely, és minél több a faluban a szórakozási és kulturális objektum, természetesen, hogy annál többfelé „szóródik” a fiatalság.

A művelődési ház egy nagyteremből, egy tv-szobából és egy irodahelyiségből áll. Így van ez a legtöbb faluban. Mit csináljon ott a fiatal, és mit csináljon a felnőtt, hiszen rendezvények csak alkalomadtán vannak?

Mi a teendő? *Centralizálni kell a szórakozási és kulturális létesítményeket.* Klubéletet kell teremteni, nem csak a fiatalok, de a felnőttek részére is. Egy nagy épület kell a falu közepére, melyben lenne ugyan egy nagyterem, de mellette nyolctíz kisterem is. Egy olyan épület kell, melyben egy helyre tömörülhetne a műve-

lódési ház, a sportkör, a könyvtár, a szakkörök, és amelyben otthon található a külön helyiséggel nem rendelkező szervek: a KISZ, a nőtanács, a Hazafias Népfrent, sőt még a vadásztársaság is. Lenne ott olvasó-, sakk- és tv-szoba, sőt kártyaszoba is. Ha a fiatalok a vendéglőben és a cukrászdában érzik jól magukat, akkor oda kell vinni a vendéglőt és a cukrászdát is.

Ez a komplexum töltené be azt az űrt, amely ma legtöbb faluban megtalálható; tudniillik, hogy társadalmi fórumává válna a falunak, fiataloknak és felnőtteknek egyaránt, mindegy, hogy a művelődés otthonának, a kultúra házának, népotthonnak, faluháznak vagy községi klubpalotának neveznénk is.

ZSÓTÉR JÓZSEF

A József Attila Tudományegyetem újszegedi épületének makettje. Építész: Bachesz János, Borvendég Béla, Takács Jánosné. — Az épülettervet az EM Szegei Tervező Vállalat 1966. aug. 7–21-ig tartott kiállításán mutatták be